

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Ірина Цепова

НАВЧАННЯ
БЕЗ МЕЖ

1

КЛАС

УКРАЇНСЬКА МОВА БУКВАР

ЧАСТИНА 5

Цєпова І. В.

«Українська мова. Буквар»
навчальний посібник для 1 класу закладів загальної середньої освіти
(у 6-и частинах)
Частина 5

Видавництво «Ранок»

Навчальний посібник створено відповідно
до Типової освітньої програми, розробленої
під керівництвом О. Я. Савченко

Ірина Цєпова

УКРАЇНСЬКА МОВА БУКВАР

Навчальний посібник для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 6-и частинах)

Частина 5

Схвалено для використання в освітньому процесі

Електронні
матеріали
до підручника

Харків
Видавництво «Ранок»
2023

Умовні позначки

ДЛЯ ЧИТАННЯ

	слово		голосний звук
	пара слів		приголосний твердий звук
	слово-помічник		приголосний м'який звук
	речення		

розглянь,
розкажи

прочитай,
що зможеш
(читає той, хто
знає всі букви)

прочитай
самостійно

завчи
скоромовку

виконай завдання
до тексту, дай
відповіді на
запитання

театралізуй

ДЛЯ ПИСЬМА

розглянь
зразок

наведи
букви і слова

спиши
з друкованого

виконай логічне
завдання

збери і запиши
слово

напиши
за зразком

допиши

Дорога _____ !
ім'я

Дорогий _____ !
ім'я

І знову ми зустрілися, щоб продовжити нашу мандрівку і дослідження таємниць української мови. Ти вже знаєш багато букв, умієш з ними читати і писати. У цьому зошиті ти ознайомишся з новою «роботою» вже відомих тобі літер, дізнаєшся, що деякі букви можуть позначати відразу два звуки і, навпаки, що для позначення одного звуку іноді потрібно писати відразу дві букви.

Упевнений, що наша подорож буде для тебе успішною. А я — твій друг Дивослово — допоможу тобі пройти крізь перепони й ускладнення. Тож вирушаймо в путь. Удалий нам мандрівки й нових відкриттів!

Все просто, в нас багата мова,
Для всього є свої слова.
Уважно прислухайсь до слова
І зрозумієш ці дива.

Надія Красоткіна

Пригадай вивчене

?

Побудуй звукові схеми слів.

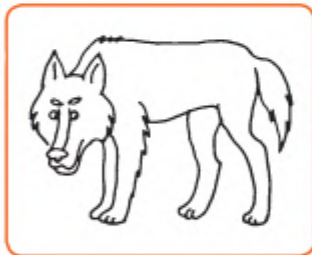

г	а	й	к	а
м	↓	↓	↓	↓
↓	↓	р	↓	↓

л	и	й
м	↓	↓
↓	і	↓

?

зубатий

сірий

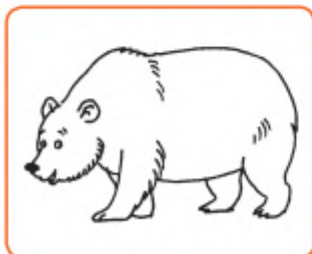
голодний

лякливий

довговухий

клишоногий

колючий

вайлуватий

маленький

Запитуй, знай, не забувай!

Знайди й запиши «зайве» слово.

зелений

солодкий

сумний

синій

високий

радісний

третій

гіркий

веселий

білий

кислий

жовтий

Буква Й така ж, як И,
ніби рідні дві сестри.
Лише носить стрічку
буква Й-сестричка.

Варвара Гринько

Спиши перші два рядки вірша про букви.

гори – ри + й + дах – х + лка =

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я

Яя

ня – ян ля – ял тя – ят ря – яр ся – яс

Пасхальні яйця

Крашанки просто **фарбу**ють одним кольором. Голкою вишкрябують орнамент на дряпанках. Крапанки рясніють яскравими крапо**к**ами. На писанках візерунок зображують воском, а потім опускають у **фарбу**.

Писанка

Я писанка-красуня,
Вся в рисках і квітках.
Красу мит**т**ів несу я
І славлю **т**х в віках.

Олександр Олесь

Я Я Я Я Я Я Я Я Я Я Я

я я я я Я Я Я
Яр Яс Ян

Як

писанка.

моя

пісенька,

а а

писанка-

в

і

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ь Ю Я

Великдень

Ю ю

Н О
Ю О

Н Ю
Н Ю

Н О
Н О

сю – юс лю – юл рю – юр зю – юз тю – ют

юрба граю маю люблю Юлія
юшка грию мию роблю Юрій

Велике свято

Люди святкують Великдень. Уранці вони вмиваються і притуляють до щічок червоні крашанки, щоб завжди бути гарними. Потім сідають до столу і вітають усіх зі святом. Вони смакують свяченими пасками та яйцями. Люди радіють, що настала весна.

о 1 2 1 2 Р 1 - 2 2 С 8 0 1 6 0

Ю Ю Ю Ю Ю
Юр Юр Юи Юи

Юхми і Юрась малюють.

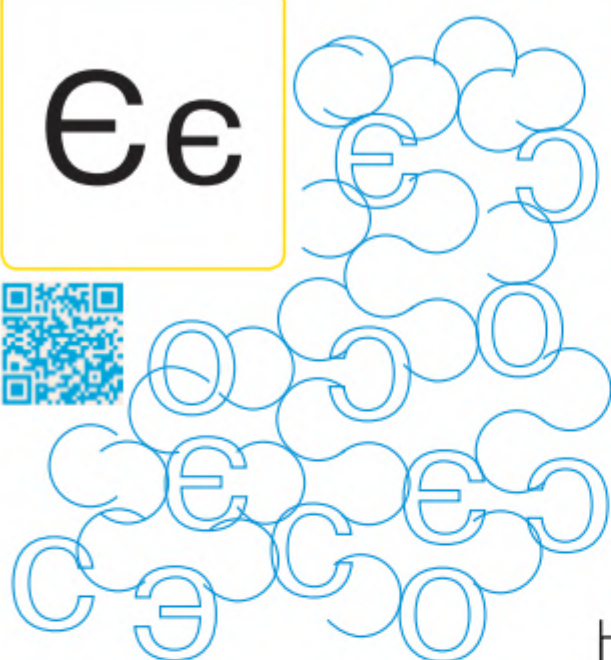

Добери слова, що закінчуються на ю.

На святі я співаю.

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я

Єє

Два гноми

Жили два гноми — Єрофій та Єлисей.

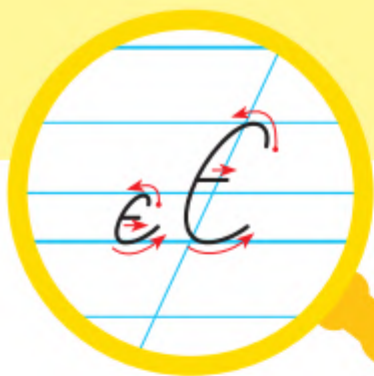
Гном Єрофій завжди співає, звіряток годує, про ліс дбає. А гном Єлисей, навпаки, завжди нудьгує, сумує, зітхає.

— Як твоє життя зробити веселим? — запитує Єрофій у свого друга.— Є у мене одна ідея!

...

Відтоді Єлисей ніколи не сумує. Дивовижною виявилася підтримка друга.

Як гном Єрофій зумів розвеселити свого друга Єлисея? Пофантазуй.

Е Е С С Е Е Е С С С С С Е Е Е

е е

Е Е

не

ен

Ев

Ер

сине

сяе

Що роблять гноми?

Єлисей

Єрофій

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я

Єнотик і Єхидна

Жив-був собі Єнотик. Він був дуже маленький і боявся ходити до лісу сам.

Якось Єнотик зустрів незнайомого звіра і трохи злякався:

— Хт-т-то ти? Як-к тебе звуть? — запитав Єнотик.

— Єхидна, — відповів звір. У нього були довгі голки і довгий ніс. — Не бійся мене, підемо до лісу по ожину.

— Я боюся ходити до лісу, — відповів Єнотик.

— Нічого, я буду поряд, — відповіла Єхидна.

Подумав Єнотик і погодився. Пішли вони разом у ліс, назбирали повні кошики ожини і повернулися додому.

Відтепер Єнотик і Єхидна разом ходять у ліс по ягоди.

с - с - с - с - с Сс ≡ Сс ≡

лє сє
Єх Єн

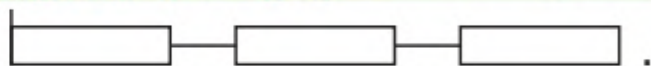
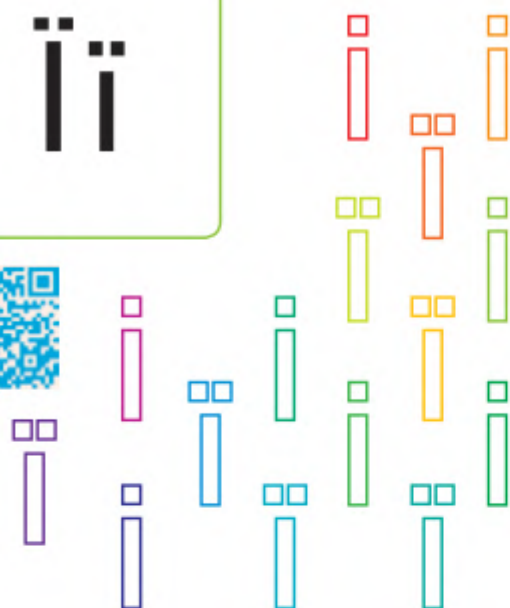
Жив-був собі Єнотик.

Знає єнот усі сім нот.

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я

Лісові змагання

Спортom може займатися кожен

Якось вирішили звірі провести в лісі дитячі спортивні змагання. Всі стали тренуватися. Ведмédик піднімав штангу. Білока стрибала у висоту, а Зайчик — у довжину. Один Їжак нічого не робив.

— А ти будеш тренуватися? — запитав тато Їжак.

— Ну, який з мене спортсмен! — гірко зітхнув синок. — Ні бігати швидко, ні стрибати далеко я не вмію.

— Ти теж можеш змагатися. Я навчу тебе грати в шахи...

Дізнайся, чим закінчилася казка.

і і і і і і і і і і і і і і і і

і і і j j j
іж Іс Іх

іжак Іва

м,
кладку
в леву
на садимку

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я

Їжаки

У прадавньому лісі, де розлогі дуби, жили їжак із їжачихою. І було в них шестеро синочків. Та таких малесеньких, що навіть колючки були у них світло-руді та м'якенькі, і їх можна було гладити рукою.

Їжак із їжачихою виховували своїх діток слухняними і добросердими. «Не сердіться одне на одного! Не показуйте колючок! — повчали вони. — Живіть у злагоді! Ви ж рідні братики».

За Андрієм Давиденком

Як повчали їжаки своїх синків? З'єднай слова.

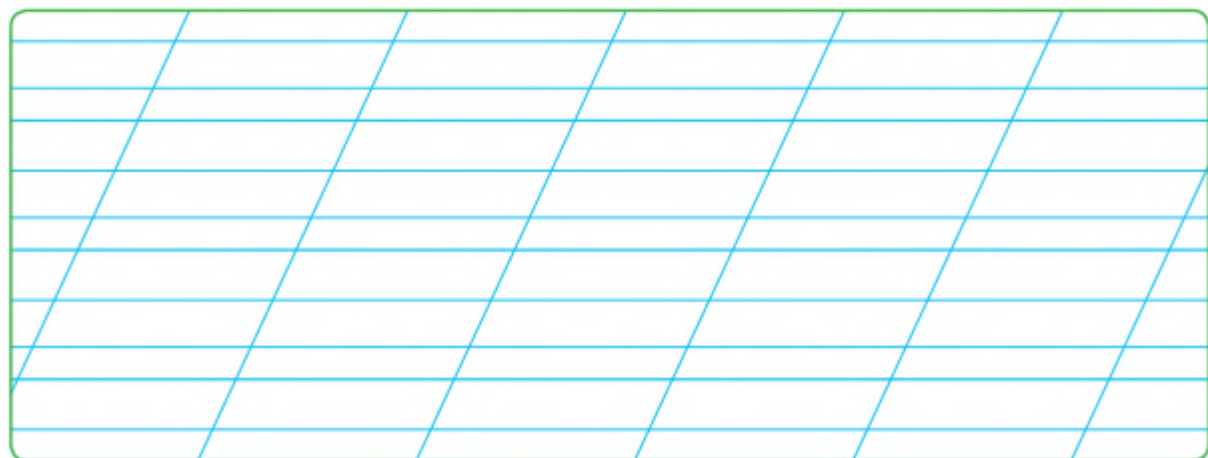
Живіть
Не показуйте
Не сердіться
Ви ж рідні

братики.
у злагоді!
один на одного!
колючок!

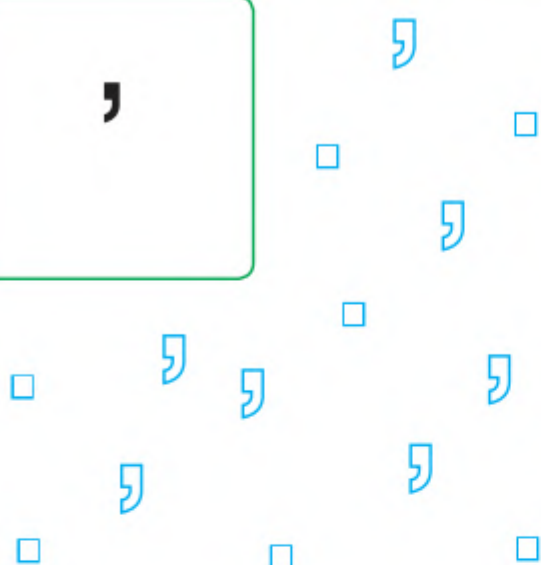

Їжить голки їжак.

Їжак їжака голками не зляка.

Спорт — це весело!

м'ята	в'яз	ім'я	п'ють	п'ять
м'ясо	в'юн	сім'я	б'ють	дев'ять

Кращий гравець

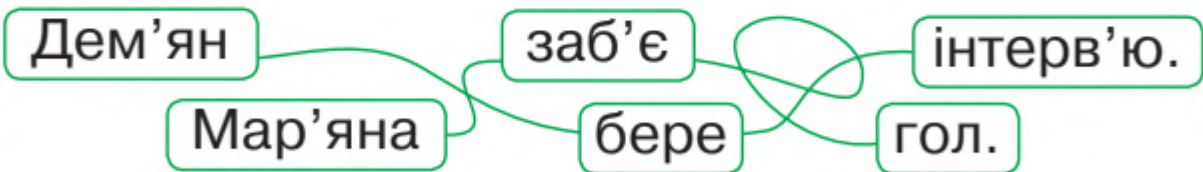
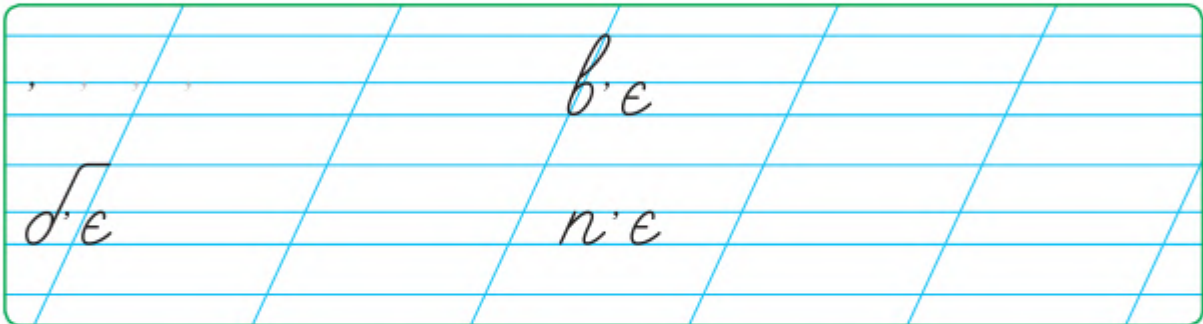
Хлоп'ята зібралися на шкільному подвір'ї грати у футбол. Одного гравця не вистачало.

— Візьміть мене! — попросила Мар'янка.

— Дівчинку?! — вибухнули реготом хлопці. Але команда була неповною, тому вони ризикнули. І не пошкодували.

Мар'яна старалася щосили. Вона спритно відбивала м'яча подалі від своїх воріт. А за п'ять хвилин до завершення матчу дівчинка забила вирішальний гол.

А Б В Г Г Д Е Є Ж З И І Ї Й К Л М

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ь Ю Я

Прочитай слова. Вибери і познач слово до кожного малюнку.

5

☐ в'юн
☐ в'яз

☐ м'ята
☐ м'ясо

☐ дев'ять
☐ п'ять

Наше подвір'я

У нас велике подвір'я. Від хати до воріт в'ється вузьенька стежка. У квітнику ростуть м'ята і полум'яні троянди. Моя мама Мар'яна Дем'янівна любить квіти. Ми з нею викопуємо у квітнику бур'ян. На подвір'ї росте калина. Усією сім'єю милуємося ми її кетягами.

e e e e e e e e

o o o o o o o o

в'яз

м'ята

в'юн

бур'ян

подвір'я

В'ється стежка по подвір'ю.

а а

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ь Ю Я

У голубки — голуб'ята.
 У солов'їхи — ?
 А в ластівки — ?

в'ю < нок
 рок

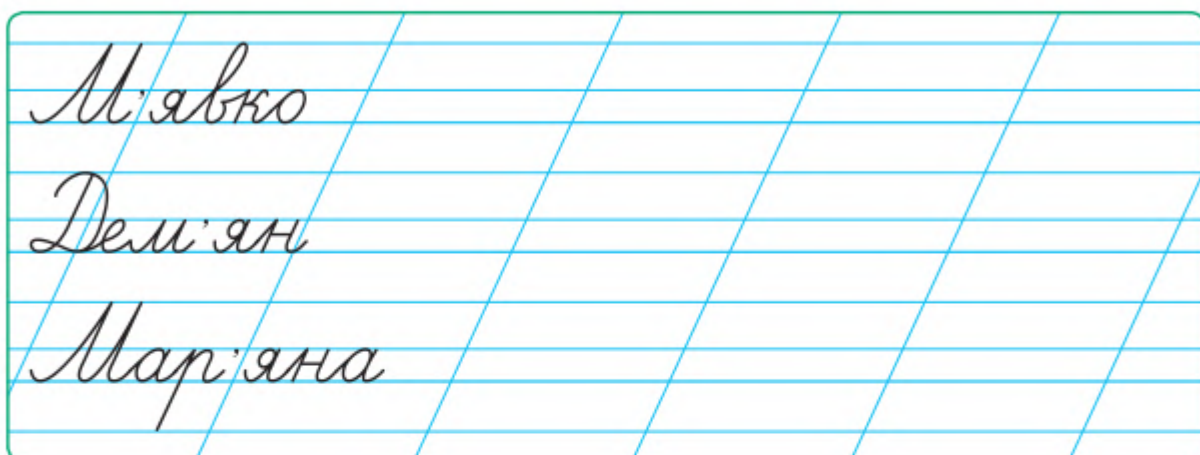
де — рев > 'яний
 со — лом

м'я < кий
 тий

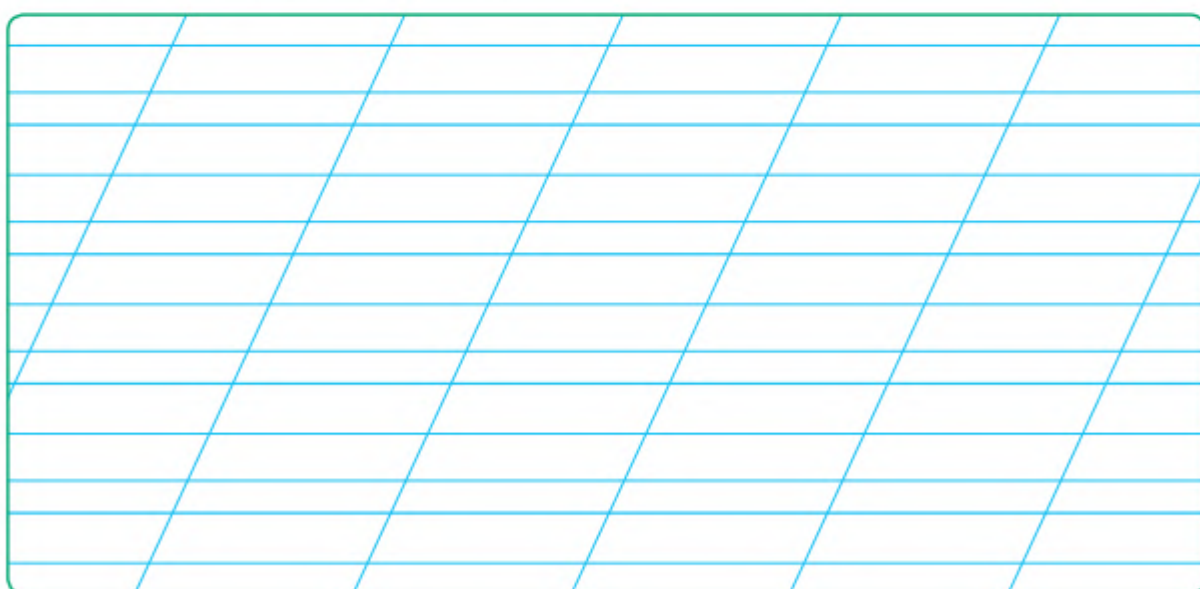

М'явко

У мене є котик М'явко. Так його назвали, бо він не вимовляє «няв», а каже: «М'яв». Йому вже п'ять років. Шерсть у котика м'яка. Носик рожевий. Хвостик пухнастий. Моя сестра Мар'янка дуже любить М'явка і завжди дає йому м'ясо, а іноді і смажених в'юнів.

Невеликі дві хатини,
В них м'які і теплі стіни.
По п'ять братиків малих
Проживає в хатках тих.

чай	рак	рука	небо	літо	буря
рій	ряст	трюм	синє	лижі	буряк
йод	яхта	юнга	єнот	їжак	бур'ян

Збери і надрукуй слова.

С	И	Р	О	Ї	Ж	К	А
1	2	3	4	5	6	7	8

1	2	3

5	6	8

3	2	1

5	6	8	7

Яблунька

Ранньою весною
В нашому садку
Я сама садила
Яблуньку струнку.

І шумить листвою —
Вже така, як я! —
Від усіх найкраща
Яблунька моя.

Грицько Бойко

Йй

Яя

Юю

Єє

Її

а а

високий – низький

широкий –

довгий –

великий –

Я люблю малювати.

Єва їде до брата Єгора.

Івга живе в Києві.

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я

Казкова зустріч

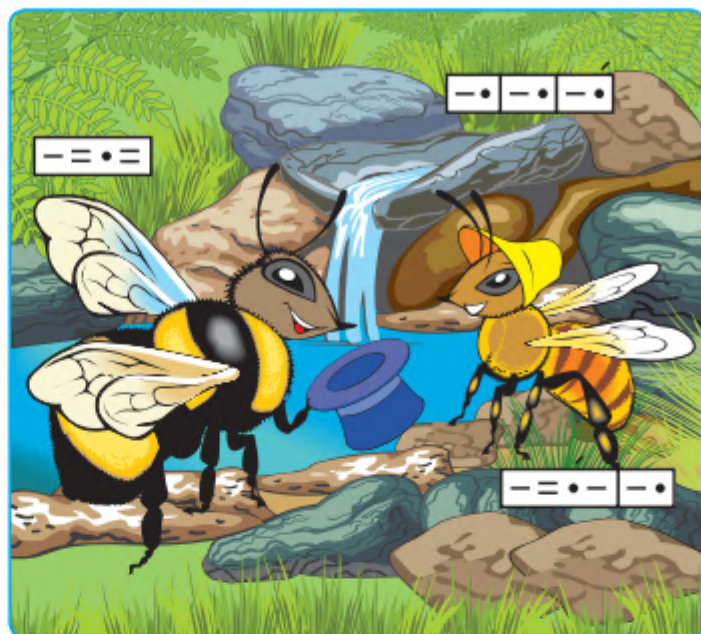
ДЖ

ДЖ

ЛШ

ДЖ

ДЖ

жи – джи жу – джу жа – джа же – дже жі – джі

Бджілка

Володя сидів біля джерела і побажав бджілку. Крила в неї змокли, і вона не могла злетіти.

«Треба рятувати,— подумав хлопчик.— Але вона може вжалити...»

Не злякався Володя і підвів під бджілку долоню. Почувши опору, вона розправила крила, махнула ними і зникла в повітрі.

Володі стало радісно, бо він урятував бджілку.

За Вірою Артамоною

дж дж жд дж дж дж жд дж

Джміль купив собі жилет,
джерсер, джинси і жакет.

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я

Карпатські джерела

Старі Карпати славляться джерелами. З одних джерел витікає холодна вода. З інших — тепла. В одних джерелах вона кислувата. В інших — солона або гірка. Джерельна вода дуже корисна. Вона лікує і дорослих, і малих.

День народження

Вітання людини з днем народження — одна з ознак культури.

Для кожної людини такий день має стати радісним. Ти маєш знати і все життя пам'ятати дні народження мами, тата, дідуся, бабусі, братів, сестер.

Адже добро в сім'ї тоді, коли ми даруємо одне одному теплоту своїх сердець.

Кого зі своїх рідних і як ти привітаєш із днем народження?

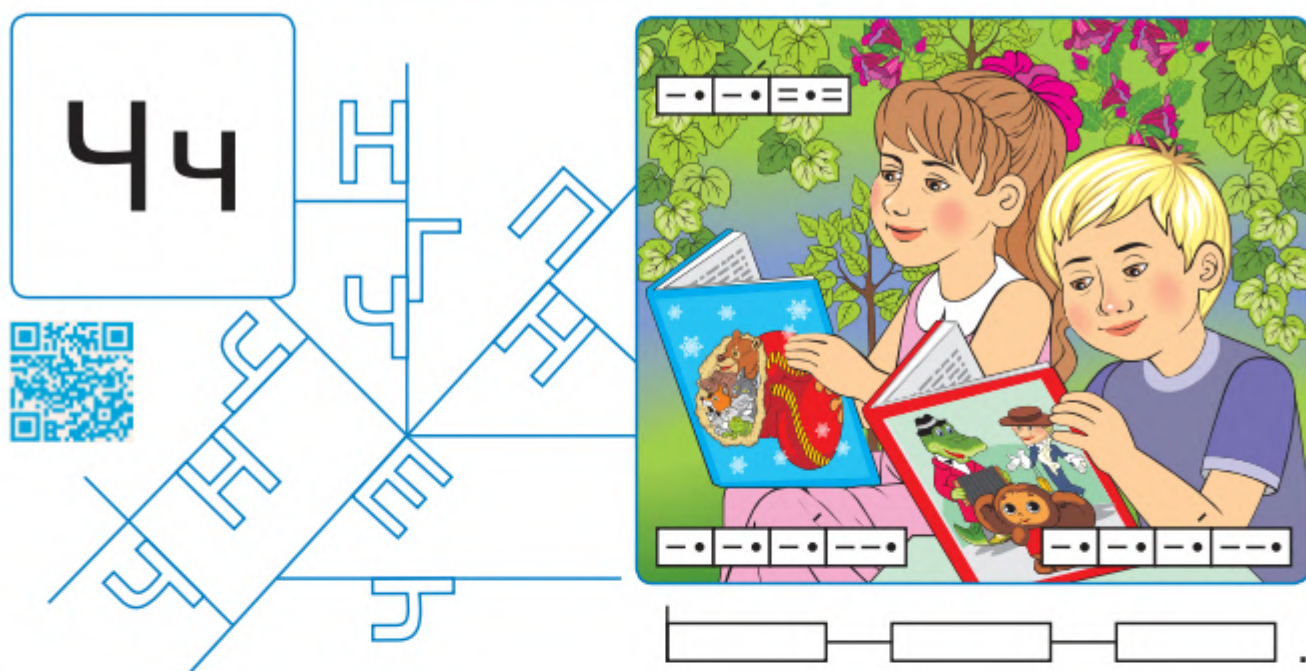
Хто зайвий?

Джміль, оса і бджілка —
Ось і вся лічилка.

Анатолій Камінчук

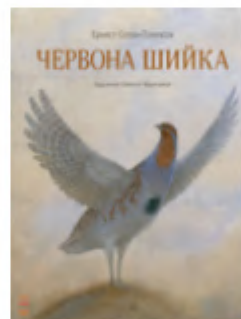

Книжки читай, розуму набирай

ча < с й пі > ч ку — ро > чка чи < та > ти
ка — че

Прочитай назви книжок. Які з них тобі відомі?

Вірні друзі

Чим корисні книги? Книга — джерело знань. Людина, яка любить читати, оточена колом розумних і вірних друзів. Друзі ті — книги. Вони зачаровують, навчають, збагачують розум і серце почуттям любові до людей, до світу.

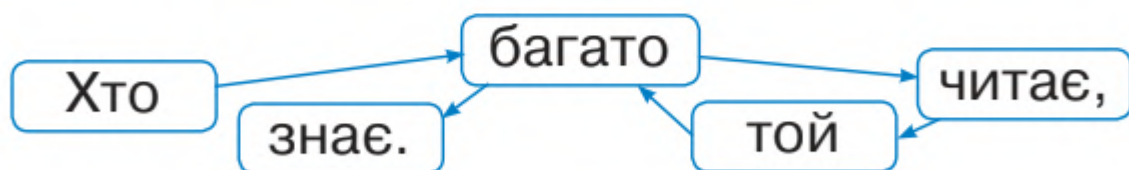
ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч

ч ч ч ч
ча чи оч еч

читання

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я

Чарівні міста

Чернігів — древнє місто. Воно зачаровує безліччю красивих соборів. У заповіднику «Чернігів стародавній» можна побачити відомі дванадцять гармат.

Чернівці — чудове місто. Тут тебе чекають витончені будівлі. Один університет чого вартий!

Чигирин — містечко з великою замковою горою та річкою Тясмин. Колись воно було першою столицею української козацької держави.

ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч ч

ч ч ч
чо чи че

Черкаси

Чигирин

Чернігів — чарівне місто.

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ь Ю Я

Побачити дотиком пальчиків

Коли до класу прийшов сліпий хлопчик, діти з подивом запитали вчителя:

— А як же він навчається?

Учитель пояснив.

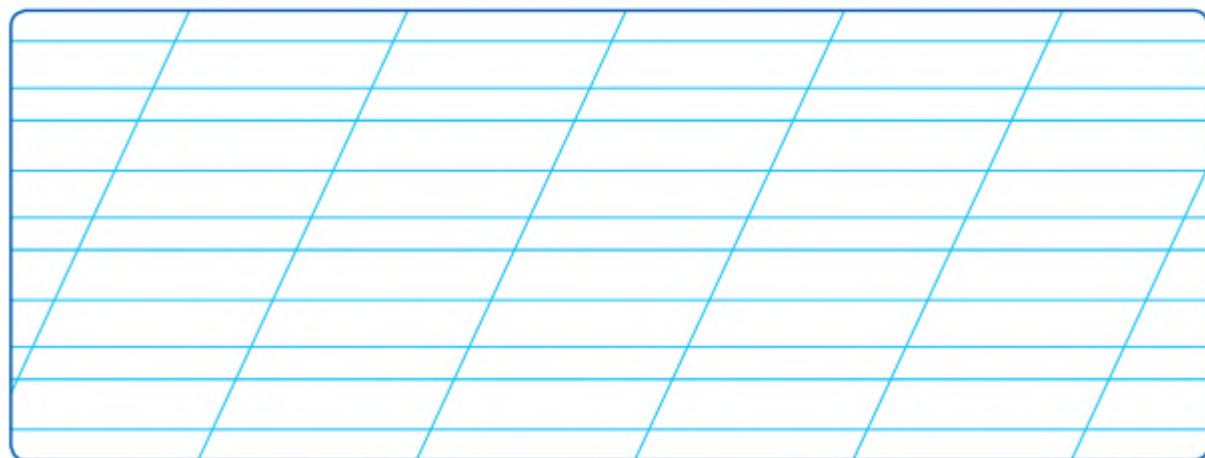
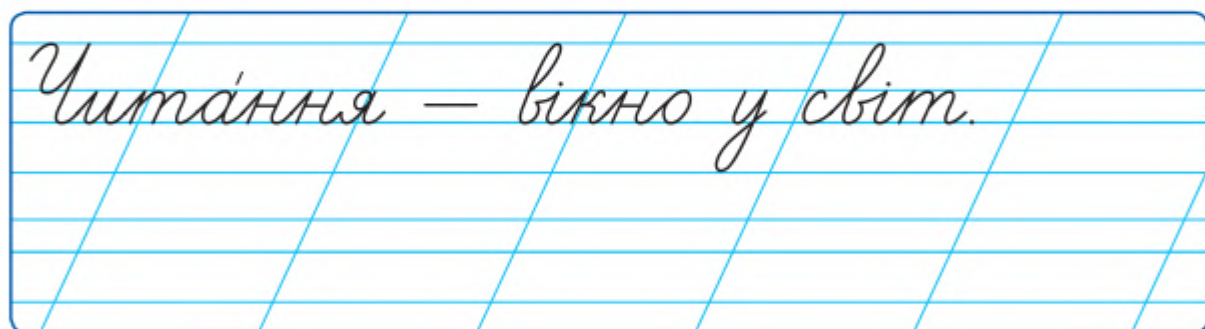
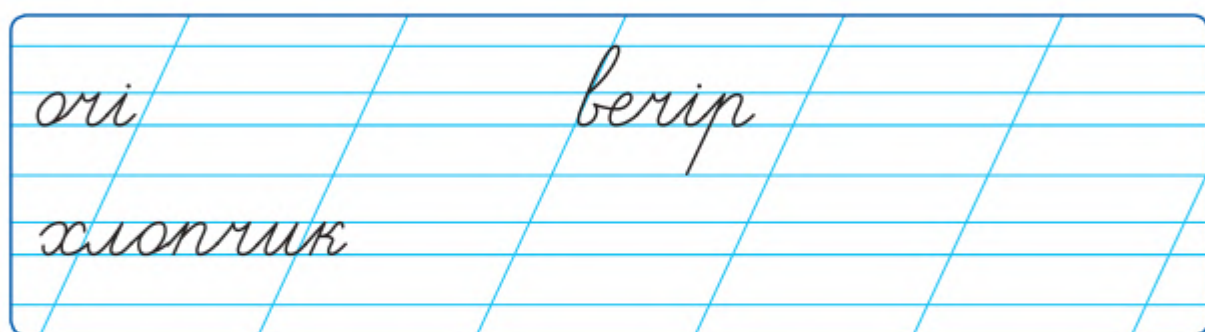
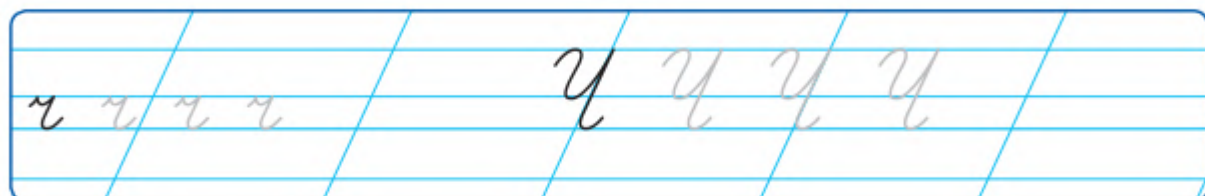
— Наш гість уміє читати пальчиками. У нього є особливі підручники. В них літери витиснуті крапками. Кожна буква створена з шести крапок. Різне розташування дає можливість одержати багато знаків. Їх вистачає позначити всі букви абетки, цифри, математичні та розділові знаки, навіть ноти.

— Під час письма я наколюю крапки грифелем і пишу з права на ліво, — показав сліпий хлопчик. — А потім перегортаю аркуш і читаю з ліва на право.

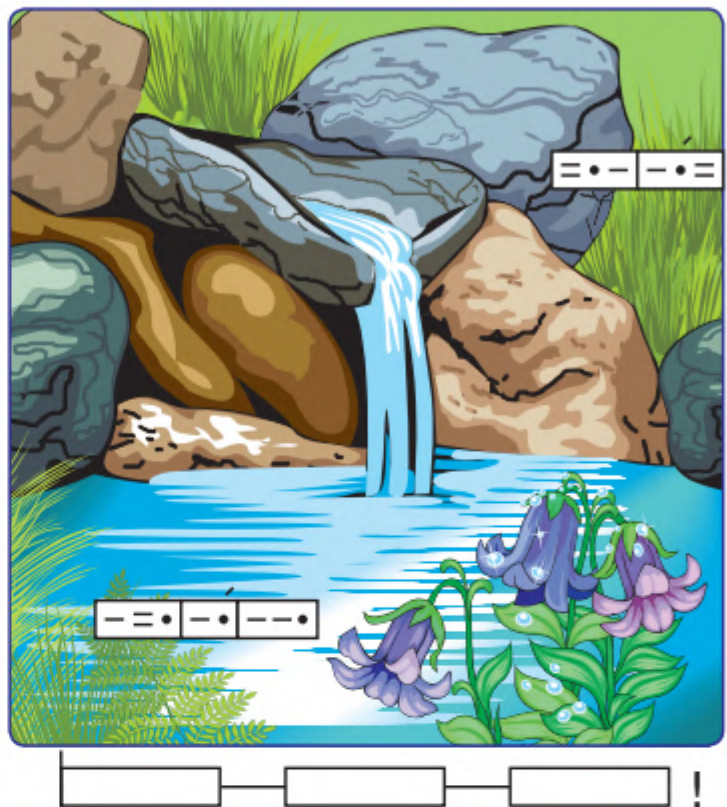
— Писати потрібно на спеціальному цупкому папері, бо інакше букви швидко зітруться і будуть не придатні для читання.

— Мене книги навчили відчувати, — закінчив сліпий хлопчик. — А коли я відчуваю, то немов бачу. Мої пальчики — мої очі.

З ресурсів інтернету

Дзюрчить джерело

зи – дзи зю – дзю зе – дзе зі – дзі за – дза

з або **дз**

уб	воник	гу ик	алізне
ьоб	айчик	иґа	еркальне

Струмок

Дзвеніть веселий струмок. Він дзюрчить, поспішає. Біля дзвінкого струмочка ростуть квіти. Білява ромашка і сором'язливі дзвіночки. Дивляться квіти у воду, наче у дзеркало. Такі гарні!

dz dz dz dz dz dz dz dz dz dz

g z dz dz

дзінка
дзвод

Дзюрчить веселе джерело.
Дзвенять лісові дзвіночки.

Дзюрчить веселе джерель□е,
Збираються пташата!
Як у маленьке дзеркаль□е
Вдивляються дівчата.

Богдан Пилат

Дзвіночки

Вилетіла бджола. Літає над пасікою, дослухається. Чує: десь дзвенять лісові дзвіночки. Летить бджілка на музику. Прилітає до лісу. А то дзвонять квіти конвалії.

За Василем Сухомлинським

Лісові дзвіночки

Ми дзвіночки,
Лісові дзвіночки,
Славим день.
Ми співаєм,
Дзвоном зустрічаєм —
День! День!

Павло Тичина

ЗІ ЗІ ґґ ґґ

за га
зи ги

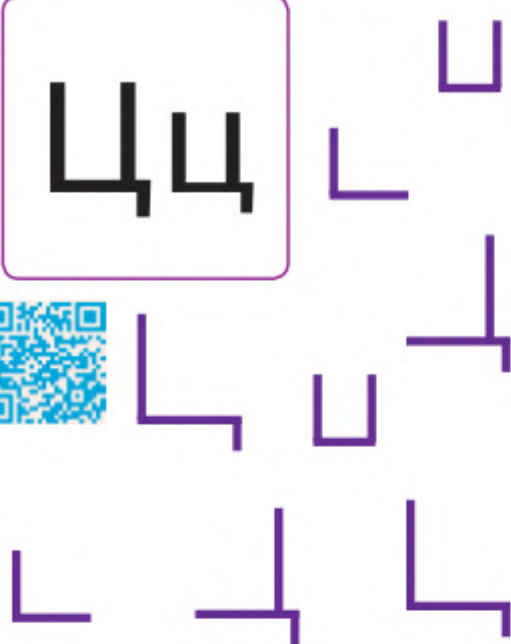
Дз Дз
Дзінь! Дзень! Дзелень!

дзвоник, кукурудза

а а

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ь Ю Я

Цип та Ціп

У квочки Цецилії вилупилося з яєць двоє курчат — Цип та Ціп. І такі цікаві!

— Чому сонце таке тепле? — дивується Цип.

— Хто такий цвіркун? — запитує Ціп.

— Чому гусениця повзає? — цікавиться Цип.

— А для чого цвітуть квіти? — додає Ціп.

— Які на смак суніці? — уточнює Цип.

— Для чого цапу борода? — не вгамовується Ціп.

Життя таке цікаве!

У У У У У У У У У У У У У У У У У У

У У У

Уа Уе Уу

Підпиши малюнки.

Спиши останнє речення з тексту про курчат.

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я

Будівництво

Будинки з цегли міцні та надійні.
На будівництві цвяхи, цегла та цемент.

Наф-Наф ось уже кілька днів займався будівництвом. Він натягав цегли, намісив глини і тепер будував собі міцний будинок, де можна було б сховатися від вітру, морозу і, навіть, від хижаків.

Ніф-Ніф і Нуф-Нуф застали брата за роботою. — Що ти будуєш? — в один голос вигукнули здивовані поросята. — Що це, будинок чи фортеця?!

— Будинок для поросяти повинен бути фортецею! — спокійно відповів Наф-Наф, не кидаючи роботи.

У У У У У У У У У У У У У У У

У У У

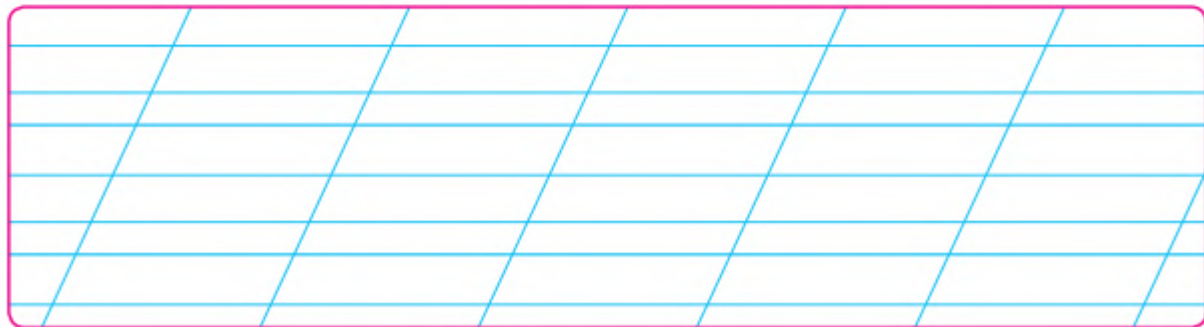
Уи

Уе

Цеглина — це глина!

Будинки з цегли міцні та надійні.

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ь Ю Я

Маленька відьмочка та самокат

(уривок із казки)

Галинка каталася в парку на новенькому самокаті. Раптом вона помітила на лавці самотнього повненького хлопчика. Дівчинка промчала повз нього разів з десять. Минаючи кирпичного товстуна вдавала, що не помічає його погляд.

Раптом на переріз вибігло цуценя. Спинятися було пізно! Галинка різко крутнула руля в бік та злетіла із самоката. Вона лежала посеред доріжки й роздивлялася зчесані коліна.

— Забилася? Дай руку, допоможу стати, — Галинка підвела очі й побачила поряд того самого хлопчика. Однією рукою він спирався на милицю, а вільну простягував їй назустріч, пропонуючи допомогу.

Дівчинка підвелася й пошкутильгала до лавки. Хлопчик ішов слідом. Присівши, діти розговорилися. Галинка дізналася, що хлопчика звуть Лесиком. Раніше він дуже любив грати у футбол. Мріяв стати чемпіоном, як Роналдо. Але тепер хлопчик захворів. Лікарі кажуть, що скоро він не зможе ходити навіть на милицях.

Галинка щиро шкодувала цього милого хлопчика. Ввечері за Лесиком прийшла мама, і він повільно, спираючись на милиці, пішов додому. Галинка теж пішла, тримаючи самокат у руках. Кататися їй розхотілося.

Олена Скуловатова

Цікаво, що було далі? І до чого тут маленька відьмочка? Прочитай усю казку.

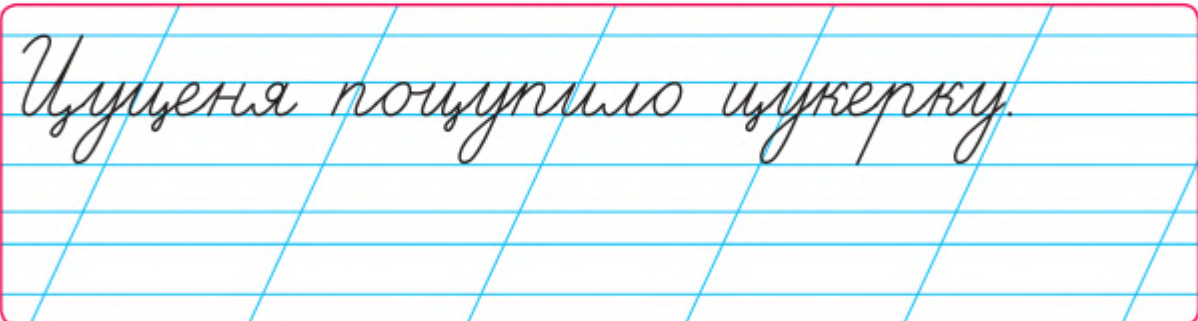
Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ь Ю Я

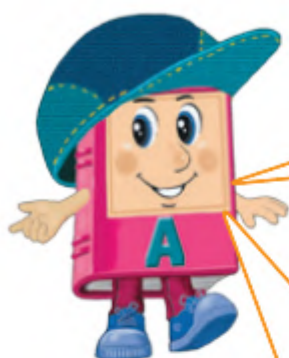

Цятка

Цятка — це маленьке цуценя невідомої породи з білою цяточкою на лобі. Трохи кудлате, трохи плямисте, трохи клишоноге. Вушка в нього великі, важкі. Вони падають донизу, як прив'ялі лопухи. Хвостик завжди зацікавлено піднятий і постійно ворухиться.

Мешкає Цятка на подвір'ї. Має свою будку, власний килимок і гарну тарілочку з намальованою білочкою на денці. Дуже любить цуценя бабусині капці. Схопить їх, міцно тримає в зубах і гарчить. Бавиться!

Вітаю тебе! Ще один зошит добігає кінця. Чи важко тобі було вивчати нові букви, опановувати уміння читати і писати з ними?

Що допомогло тобі подолати труднощі? Які успіхи порадували тебе? До наступної зустрічі!

я Дж Є ю Дз Й Ї й ї
Й Ї Є я ї ю Дж Я Дз

Перевір свої досягнення. Дай відповіді на запитання:

- Яка буква позначає тільки один м'який приголосний звук?
- Які букви позначають звукосполучення м'якого приголосного звука з голосним? Коли це відбувається?
- Який приголосний звук треба позначати відразу двома буквами?

УКРАЇНСЬКА МОВА

БУКВАР

1 КЛАС. ЧАСТИНА 5

Особливості навчального посібника:

- сучасний дизайн та дитячий стиль викладу навчального матеріалу
- унаочнення матеріалу
- блочний підхід до розгортання тем

Інтернет-підтримка дозволить:

- переглянути презентацію до написання кожної букви
- ознайомитися з додатковими матеріалами до уроків

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

